

POLSKA

1944 / 45 – 1989

Studia i Materiały 18

Instytut Historii PAN

<http://rcin.org.pl>

POLSKA **1944 / 45 – 1989**

Studia i materiały 18

**Instytut Historii PAN
Warszawa 2020**

REDAKCJA:

Tomasz Szarota (redaktor naczelny), Hubert Wilk (sekretarz redakcji), Jerzy Eisler, Dariusz Jarosz, Krzysztof Kosiński, Tadeusz Wolsza

RADA REDAKCYJNA:

Jędrzej Chumiński (Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu), Antoni Dudek (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego), Andrzej Friszke (Instytut Studiów Politycznych PAN), Paul Gradwohl (Uniwersytet Warszawski), Padraic Kenney (Indiana University, USA), Miklós Mitrovits (Magyar Tudományos Akadémia, Węgry), Andrzej Paczkowski (Instytut Studiów Politycznych PAN), Anna Pelka (Historisches Seminar der LMU Abteilung Neueste Geschichte und Zeitgeschichte), Dušan Segeš (Historický ústav SAV, Słowacja), Rafał Stobiecki (Uniwersytet Łódzki), Bożena Szaynok (Uniwersytet Wrocławski), János Tischler (Węgierski Instytut Kultury, Węgry), Marek Wierzbicki (IPN), Rafał Wnuk (Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II), Anna Wolf-Powęska (Uniwersytet Adama Mickiewicza), Wadim Wołobujew (Rosyjska Akademia Nauk, Rosja)

ADRES REDAKCJI:

Instytut Historii PAN, Rynek Starego Miasta 29/31
00-272 Warszawa, tel./fax 22 831 36 43
e-mail: polska@ihpan.edu.pl
www.polska-ihpan.edu.pl

© Copyright by Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla Polskiej Akademii Nauk, Warszawa 2020

e-ISSN 2450-8365

p-ISSN 2450-8357

Czasopismo recenzowane

Wersja elektroniczna jest wersją referencyjną czasopisma

Tomy w formacie pdf znajdują się na stronie internetowej: www.polska-ihpan.edu.pl

Publikacja dotowana ze środków publicznych Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Tłumaczenie streszczeń

Grażyna Waluga & Autorzy

Projekt okładki: Marek Kreusch

Opracowanie redakcyjne: Anna Mędrzecka, Małgorzata Pilecka

Skład i łamanie: Marcin Szcześniak, Jacek Świerzyński

Wydawca: Instytut Historii PAN

Rynek Starego Miasta 29/31

00-272 Warszawa

tel. 22 831 02 61 w. 44

e-mail: wydawnictwo@ihpan.edu.pl

<http://ksiegarnia-ihpan.edu.pl>

Druk i oprawa: Fabryka Druku

Spis treści

STUDIA

- Stefan Dudra**, Spór o jurysdykcję nad parafiami w województwie białostockim jako element konfliktu między Polskim Autokefalicznym Kościołem Prawosławnym a Patriarchatem Moskiewskim 5
- Dariusz Jarosz**, Od dożywocia do emerytury. Ewolucja systemu zabezpieczenia starości na wsi polskiej w latach 1945–1989 i jej echa w korespondencji chłopskiej 21
- Piotr Donefner**, Włodzimierz Sokorski jako prezes Radiokomiteu w latach 1956–1972. Pozycja polityczna w elicie władzy 45
- Natalia Jarska**, Praca zawodowa kobiet a relacje małżeńskie w powojennej Polsce. Analiza materiałów konkursów pamiątkarskich z lat 1963, 1964 i 1974 83
- Tomasz Szarota**, Film Andrzeja Trzosa-Rastawieckiego „*gdziekolwiek jesteś Panie Prezydencie...*” (1978) – refleksje i komentarze historyka. 107
- Daniel Wicenty**, Gdańscy dziennikarze nomenklaturowi: portret zbiorowy 131
- Jakub Kufel, Wojciech Polak**, Reakcje władz na zagrożenia bezpieczeństwa związane z przemianami demokratycznymi na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika. . . . 187
- Michał Przeperski**, Anatomia kreacji. Przypadek Dzienników politycznych Mieczysława F. Rakowskiego 223

LEKSYKON HISTORII SPOŁECZNEJ PRL

- Krzysztof Kosiński**, Alkohol w PRL 255

MATERIAŁY

- Krzysztof Lesiakowski**, Korupcja ludzi z ekipy Edwarda Gierka. Wspomnienia wiceprezesa NIK Władysława Piłatowskiego z lat 1980–1981 269

PRZYCZYNKI

- Radosław Ptaszyński**, Kampania antysemicka w środowisku lekarzy Szczecina 1967–1968. Przypadek Jerzego Gelbera 305

RECENZJE

Bruno Kamiński, <i>Fear Management. Foreign Threats in the Post-War Polish Propaganda. The Influence and the Reception of the Communist Media (1944–1956)</i> (Hubert Wilk).....	327
<i>Nie tylko „Po Prostu”. Prasa w dobie odwilży 1955–1958</i> , red. Michał Przeperski, Paweł Sasanka (Piotr Donefner).....	333
Miklós Mitrovits, <i>Tiltott kapcsolat. A magyar-lengyel ellenzéki együttműködés 1976–1989</i> (Michał Przeperski).....	340
Patryk Pleskot, <i>Góry i teczki. Opowieść człowieka umiarkowanego. Biografia mówiona Andrzeja Paczkowskiego</i> (Jerzy Eisler).....	343
Wykaz skrótów	347

Wykaz skrótów

AAN	– Archiwum Akt Nowych
ACz	– Armia Czerwona
ADH PRL	– Archiwum Dokumentacji Historycznej PRL
AIPN	– Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej
AIPN Gd	– Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Gdańsku
AIPN Sz	– Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Szczecinie
AK	– Armia Krajowa
AM	– Akademia Medyczna
ANIK	– Archiwum Najwyższej Izby Kontroli
AODAiZP	– Archiwum Ośrodka Dokumentacji Aktowej i Zbiorów Programowych TVP SA
APB	– Archiwum Państwowe w Białymstoku
APG	– Archiwum Państwowe w Gdańsku
APSz	– Archiwum Państwowe w Szczecinie
APT	– Archiwum Państwowe w Toruniu
APUM	– Archiwum Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego
AUMK	– Archiwum Uniwersytetu Mikołaja Kopernika
AWMP	– Archiwum Warszawskiej Metropolii Prawosławnej
b.p.	– bez paginacji
BBWR	– Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem
BL	– Biuro Listów
BLiI	– Biuro Listów i Inspekcji
BP	– Biuro Polityczne
BSiZ	– Biuro Skarg i Zażaleń
BSRR	– Białoruska Socjalistyczna Republika Radziecka
CBKP	– Centralne Biuro Komunistów Polskich
CBOS	– Centrum Badania Opinii Społecznej
CK	– Centralny Komitet
CKKP	– Centralna Komisja Kontroli Partyjnej
CRZZ	– Centralna Rada Związków Zawodowych
CZK	– Centralny Zespół Koordynacyjny
DP	– Departament Prezydialny
DS	– Dom Studencki
DTV	– Dziennik Telewizyjny
Dz.U.	– Dziennik Ustaw
DŹS UMK	– Dokumenty Życia Społecznego Biblioteki Głównej UMK
GSKP	– Główny Społeczny Komitet Przeciwalkoholowy
GUKPPW	– Główny Urząd Kontroli Prasy, Publikacji i Wydawnictw
GZP	– Główny Zarząd Polityczny

HIA	– Hoover Institution Archives
HIAS	– Hebrew Immigrant Aid Society
IPN	– Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
KC	– Komitet Centralny
KC PZPR	– Komitet Centralny PZPR
KD PZPR	– Komitet Dzielnicowy PZPR
KdSRiTV	– Komitet do Spraw Radia i Telewizji
KE	– Kwestionariusz Ewidencyjny
KG MO	– Komenda Główna MO
KK-POP	– Komisja Konsultacyjno-Porozumiewawcza Organizacji Partyjnych
KKP	– Krajowa Komisja Porozumiewawcza
KM PZPR	– Komitet Miejski PZPR
KOR	– Komitet Obrony Robotników
KP	– Kontakt Pufny
KP PZPR	– Komitet Powiatowy PZPR
KPP	– Komunistyczna Partia Polski
KPZR	– Komunistyczna Partia Związku Radzieckiego
KRN	– Krajowa Rada Narodowa
KU	– Komitet Uczelniany
KW MO	– Komenda Wojewódzka MO
KW PZPR	– Komitet Wojewódzki PZPR
KZ PZPR	– Komitet Zakładowy PZPR
KZMP	– Komunistyczny Związek Młodzieży Polski
LK	– Lokal Kontaktowy
LWP	– Ludowe Wojsko Polskie
MAiGP	– Ministerstwo Administracji i Gospodarki Przestrzennej
MAP	– Ministerstwo Administracji Publicznej
MBP	– Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego
MFR papers	– Mieczysław F. Rakowski papers (Spuścizna M.F. Rakowskiego)
MHZ	– Ministerstwo Handlu Zagranicznego
MKis	– Ministerstwo Kultury i Sztuki
MKS	– Międzyzakładowy Komitet Strajkowy
MKZ	– Międzyzakładowy Komitet Założycielski
MO	– Milicja Obywatelska
MOPR	– Międzynarodowa Organizacja Pomocy Rewolucjonistom
MSW	– Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
MSZ	– Ministerstwo Spraw Zagranicznych
MZIOS	– Ministerstwo Zdrowia i Opieki Społecznej
NBP	– Narodowy Bank Polski
NEP	– Nowa Polityka Ekonomiczna
NIK	– Najwyższa Izba Kontroli
NK	– Naczelny Komitet
NKWD	– Narodnyj Komissariat Wnutriennich Dieł (Ludowy Komisariat Spraw Wewnętrznych)
NRD	– Niemiecka Republika Demokratyczna
NSZ	– Narodowe Siły Zbrojne
NSZZ „Solidarność”	– Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”
NZS	– Niezależne Zrzeszenie Studentów

OBOP	– Ośrodek Badania Opinii Publicznej
OBOPiSP	– Ośrodek Badania Opinii Publicznej i Studiów Programowych
ODiZP TVP	– Ośrodek Dokumentacji i Zbiorów Programowych TVP
OKS	– Ogólnouczelniany Komitet Strajkowy
OMTUR	– Organizacja Młodzieży Towarzystwa Uniwersytetu Robotniczego
OOP	– Order Odrodzenia Polski
OPZZ	– Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych
OZI	– Osobowe Źródło Informacji
PAKP	– Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny
PAM	– Pomorska Akademia Medyczna
PAN	– Polska Akademia Nauk
PAP	– Polska Agencja Prasowa
PCK	– Polski Czerwony Krzyż
PG	– Prokuratura Generalna
PGR	– Państwowe Gospodarstwa Rolne
PKO	– Powszechna Kasa Oszczędności
PKWN	– Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego
PMS	– Państwowy Monopol Spirytusowy
POP	– Podstawowa Organizacja Partyjna
PPR	– Polska Partia Robotnicza
PPRN	– Prezydium Powiatowej Rady Narodowej
PPS	– Polska Partia Socjalistyczna
PR	– Polskie Radio
PRL	– Polska Rzeczpospolita Ludowa
PSL	– Polskie Stronnictwo Ludowe
PUM	– Pomorski Uniwersytet Medyczny
PWSFTviT	– Państwowa Wyższa Szkoła Filmowa, Telewizyjna i Teatralna
PZPR	– Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
PZU	– Państwowy Zakład Ubezpieczeń
RFN	– Republika Federalna Niemiec
RM	– Rada Ministrów
RP	– Rzeczpospolita Polska
RSW „P-K-R”	– Robotnicza Spółdzielnia Wydawnicza „Prasa – Książka – Ruch”
RU	– Rada Uczelniana
RWE	– Radio Wolna Europa
RWPG	– Rada Wzajemnej Pomocy Gospodarczej
SB	– Służba Bezpieczeństwa
SD	– Stronnictwo Demokratyczne
SDP	– Stowarzyszenie Dziennikarzy Polskich
SGPiS	– Szkoła Główna Planowania i Statystyki
SKP	– Społeczny Komitet Przeciwalkoholowy
SKRMWA	– Stała Komisja Rady Ministrów ds. Walki z Alkoholizmem
SPB-P	– Starostwo Powiatowe Bielsko-Podlaskie
SPWSZ	– Samodzielny Publiczny Wojewódzki Szpital Zespolony w Szczecinie
SZSP	– Socjalistyczny Związek Studentów Polskich
TKZ	– Tymczasowy Komitet Założycielski
TPP	– Towarzystwo Pamiętnikarstwa Polskiego
TPPR	– Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Radzieckiej
TVP	– Telewizja Polska

TW	- Tajny Współpracownik
UB	- Urząd Bezpieczeństwa
UJK	- Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie
UMK	- Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
UNRRA	- United Nations Relief and Rehabilitation Administration (Administracja Narodów Zjednoczonych ds. Pomocy i Odbudowy)
URM	- Urząd Rady Ministrów
USA	- United States of America (Stany Zjednoczone Ameryki)
USB	- Uniwersytet Stefana Batorego w Wilnie
USSR	- Ukraińska Socjalistyczna Republika Radziecka
UW	- Uniwersytet Warszawski
WBH	- Wojskowe Biuro Historyczne
WDKP	- Warszawski Duchowny Konsystorz Prawosławny
WFD	- Wytwórnia Filmów Dokumentalnych
WKKP	- Wojewódzka Komisja Kontroli Partyjnej
WKP(b)	- Wszechzwiązkowa Komunistyczna Partia (bolszewików)
WP	- Wojsko Polskie
WRN	- Wojewódzka Rada Narodowa
WSI	- Wyższa Szkoła Inżynierska w Radomiu
WSK	- Wytwórnia Sprzętu Komunikacyjnego w Rzeszowie
WSNS	- Wyższa Szkoła Nauk Społecznych
WUBP	- Wojewódzki Urząd Bezpieczeństwa Publicznego
WUKPPiW	- Wojewódzki Urząd Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk
WUML	- Wieczorowy Uniwersytet Marksizmu-Leninizmu
WUSW	- Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych
YMCA	- Young Men's Christian Association (Związek Chrześcijańskiej Młodzieży Męskiej)
ZBoWiD	- Związek Bojowników o Wolność i Demokrację
ZG	- Zarząd Główny
ZKP	- Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie
ZLP	- Związek Literatów Polskich
ZMP	- Związek Młodzieży Polskiej
ZMS	- Związek Młodzieży Socjalistycznej
ZNMS „Życie”	- Związek Niezależnej Młodzieży Socjalistycznej „Życie”
ZSL	- Zjednoczone Stronnictwo Ludowe
ZSP	- Zrzeszenie Studentów Polskich
ZSRR	- Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich
ZUS	- Zakład Ubezpieczeń Społecznych

POLSKA

1944 / 45 – 1989

